

Jämställdheten och Sveriges totalförsvar

Louise Olsson, forskningsdirektör vid Peace Research Institute Oslo¹

1. Introduktion: Varför jämställdhet och totalförsvar?

”Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har i grunden förändrat och försämrat säkerhetsläget i vår del av världen. Maktutövning med militärt våld är återigen en realitet i Europa. Det är tydligt att Ryssland inte respekterar krigets lagar och att civil infrastruktur och civilbefolkningen ses som legitima mål.”²

Sverige står inför en av de allvarligaste säkerhetspolitiska situationerna sedan Andra världskriget. Det råder starkt tilltagande osäkerhet med krig och växande polarisering i Europa och inom Natoalliansen. Vår nordiska region är i ökande grad i fokus för stormakterna – i Östersjön, norra Norden och Arktis. Det inkluderar hybridaktiviteter, hot om militärt våld och Rysslands hot om att använda kärnvapen i relation till kriget i Ukraina. Spänningar och direkta motsättningar växer inom centrala internationella samarbeten och den regelbaserade världsordningen som underbygger vår säkerhet knakar i fogarna.³ Det sker i en global kontext av några av de våldsammaste åren sedan det Kalla krigets slut, av ökande internationell inblandning i krig, av demokratisk tillbakagång, av skiftande allianser,⁴ av ekonomisk osäkerhet och av snabb teknologisk utveckling. Försämringen har lett till substantiella förändringar av Sveriges prioriteringar för att skyndsamt kunna återuppbygga landets civila och militära försvar.⁵

Varför är det då ändamålsenligt att jämställdhet beaktas i hanteringen av Sveriges förvärrade säkerhetspolitiska situation? Är inte jämställdhet något som bör nedprioriteras tills vi har stärkt vår militära och civila försvarsförmåga? Tar inte det bort fokus från den kraftsamling som behövs?

Utan att förstå jämställdhetens roll i hanteringen av den säkerhetspolitiska situationen kan vi varken förstå implikationerna av att ”[a]lla och envar har en roll att fylla i totalförsvaret”⁶ eller tillse att kvinnor och män får ”samma makt att forma samhället och sina egna liv”⁷. Jämställdhet är ändamålsenlig för att den utgör en fundamental del av bottenplattan i att upprätthålla demokrati, rättigheter, förtroende, försvarsvilja, samhällsfunktionalitet och försvarsförmåga. Att bortse från jämställdhetens roll i vårt samhälle är därför att riskera att underskatta centrala sårbarheter. Jämställdhet måste således ingå i utvecklandet av det praktiska ”förhållningssätt” och den ”kultur” vilka ”kan hantera de konsekvenser som ett väpnat angrepp kan medföra” i både det civila och det militära försvaret.⁸ Den här briefen argumenterar för behovet av att på regeringsnivå besluta om såväl en tydligare prioritering som att bidra till en ökad konkretisering av jämställdhet i alla centrala beslut om det civila och militära försvarets utveckling. Det berör inte minst framtida försvarsbeslut och försvarsberedningens rapporter, regeringens kommande utredningar samt regeringens uppdrag till myndigheter och deras återrapportering. Prioritering och konkretisering på regeringsnivå skulle stärka totalförsvarsarbetet genom att det bidrar till en ledarskapsledd och än mer koordinerad ansats bland alla totalförsvarsaktörer⁹ och därmed till större effekt och

¹ Texten är främst en sammanställning av författarens tidigare forskning och erfarenhet och motsvarar författarens egna slutsatser.

² Regeringens proposition 2024/25:34, 9.

³ Prop. 2024/25:34 samt Försvarsberedningens rapporter Ds 2024:6 och Ds 2023:12.

⁴ Rustad (2025) och Uppsala Conflict Data Program (2026).

⁵ Prop. 2024/25:34 samt Försvarsberedningens rapporter Ds 2024:6 och Ds 2023:12L.

⁶ Försvarsberedningen (2024), 4.

⁷ Regeringskansliet (n.b.).

⁸ Regeringens proposition 2024/25:34, 12.

⁹ I den här rapporten med innebörden alla aktörer som sammantaget har tilldelade roller i det civila och militära försvaret, så som sektorsansvariga myndigheter och civilområdesansvariga länsstyrelser, samt övriga myndigheter inom beredskapssektorerna

förmåga. Många jämställdhetsfrågor är tvärssektoriella. Den försämrade säkerhetspolitiska situationen utgör en verklighet för vilken den framtida jämställdhetspolitiken måste ta höjd.¹⁰

1.1. Hur påverkar bristande jämställdhet och könsnormer beredskap och totalförsvar?

”Det övergripande målet för totalförsvaret ska vara att ha förmåga att försvara Sverige och vår befolkning mot väpnat angrepp, hävda vårt lands suveränitet och territoriella integritet samt medverka till försvaret av allierade.”¹¹

Den här briefen reflekterar över en framtida jämställdhetspolitik inom ramen för arbetet med att uppfylla det övergripande totalförsvarsmålet. Briefen utgår från det militära försvarets funktion ”att tillsammans med övriga allierade kunna möta väpnade angrepp riktade mot Sverige och andra allierade” och att det ”civila försvaret ska verka för samhällets samlade mobilisering i händelse av krig” och säkra de ”viktigaste samhällsfunktionerna”, något som ”förutsätter att bl.a. försörjningen av nödvändiga varor och tjänster tryggas”. Vid höjd beredskap och krig ska man stödja det militära försvaret och skydda civilbefolkningen, inklusive ”ha förmåga att bereda skydd, rädda nödlidande och ombesörja vård.”¹² Briefen noterar även de troliga typsituationer, eller scenarier, som har identifierats och vilka inkluderar hybrida hot, värdlandsstöd, anfall mot norra Sverige eller Gotland, fjärrangrepp och förstärkning av alliansens norra flank eller i Baltikum.¹³ Enbart det militära försvaret är planerat att kosta runt 2,6 procent av BNP per år vid 2028.¹⁴ Sammantaget innebär detta både samhällsgenomgripande åtgärder och stora ekonomiska kostnader vid uppbyggande och faktiskt försvar. Även om ett anfallskrig mot Sverige och andra Natoallierade enligt ovan scenarier inte skulle involvera hela det svenska territoriet är krig en av de mest genomgripande kriser ett samhälle kan utsättas för – både genom det direkta våldet det medför och dess destruktiva sekundäreffekter långt bortom frontområdena. Effekterna hotar liv och underminerar utveckling på både kort och lång sikt eftersom ett krig påverkar befolkningens tillgång till grundläggande resurser, så som vatten, mat och värme, liksom samhällsfunktionalitet över tid, så som hälsovård, utbildning och arbete. Denna dynamik har tydligt könsspecifika effekter.¹⁵ Krig påverkar och involverar nämligen män och kvinnor på lite olika sätt.¹⁶ Hur vi förstår Sveriges jämställdhetsarbete inom ramen för totalförsvaret är därför viktigt från flera perspektiv:

- a) Jämställdhet är grundläggande för att förstå Sveriges samhällsorganisation. Jämställdhet talar direkt till befolkningens – mäns och kvinnors – möjlighet till påverkan, beredskap och bidrag, tillgång till resurser och hantering av säkerhetshot. Att aktivt beakta jämställdhet ökar därmed möjligheten att lyckas med att återuppbygga ett fungerande civilt och militärt försvar och samhällsberedskap för hela landet och alla dess medborgare.
- b) Uppbyggnaden av Sveriges civila och militära försvar och ett potentiellt framtida krig riskerar att föra med sig negativa effekter för jämställdhetsutvecklingen. Ett aktivt förhållningssätt ger istället möjligheter att skydda och främja såväl jämställdhet som totalförsvarsförmåga.
- c) Jämställdheten utgör ett normativt grundvärde som ska ”värnas” enligt Försvarsbeslutet.¹⁷

respektive civilområdena. Vi inkluderar beredskap under totalförsvardiskussionen då denna samlade utveckling kommer att ha en effekt för jämställdheten.

¹⁰ För en vidare beskrivning av den säkerhetspolitiska situationen, se Regeringens proposition 2024/25:34.

¹¹ Regeringens proposition 2024/25:34, 59.

¹² Regeringens proposition 2024/25:34, 60-62.

¹³ Regeringen (2025), 37-38.

¹⁴ Regeringens proposition 2024/25:34, 60-62.

¹⁵ För en översikt, se Bjarnegård et al. (2015) och Olsson (2023).

¹⁶ Dessa skillnader kan ha normativa och konkreta jämställdhetseffekter på makt och resurser. Se diskussion i Olsson et al. (2021).

¹⁷ Regeringens proposition 2024/25:34, 16 och 38.

Politiska krafter, inte minst Ryssland, riktar in sig på att underminera den jämställdhet som Sverige medvetet utvecklat. ”Att värna” måste utgöras av en aktiv handling för att ge effekt.

En tydligare regeringsprioritering och ökad konkretisering i beslut, underlag och uppdrag möter dessa tre behov och stödjer pågående viktigt arbete bland totalförvarsaktörerna.

1.2. Briefens upplägg, avgränsning och syfte¹⁸

Briefen stödjer 2024 års jämställdhetsutredning genom att lämna ändamålsenliga förslag i ljuset av den försämrade säkerhetssituationen för Sverige. Briefen utgår från Regeringens proposition till försvarsbeslut och Försvarsberedningens rapporter. Den tar särskild hänsyn till Sveriges medlemskap i Nato¹⁹ och utgår från ”händelseutvecklingar som skulle få allvarliga konsekvenser om de inträffade”.²⁰ För att förstå vad totalförvarsuppbyggnaden och effekten av ett potentiellt krig innebär måste vi sätta ljuset på hur dessa kan påverka samhällsgrundläggande strukturer vilka påverkar makt-, arbets- och resursfördelning samt tillgång till säkerhet mellan män och kvinnor.²¹ Det inkluderar Försvarsberedningens observation att Sverige blivit alltmer heterogent sedan Sverige senast arbetade med totalförvar.²² Utifrån detta ramverk tar reflektionen stöd i empirisk forskning²³ och erfarenheterna av arbetet med FN:s Säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet (KFS)²⁴ vilka båda identifierat centrala jämställdhetsaspekter i kontexten av krig och försvar. Kunskapsunderlaget bidrar härigenom också till att stödja en stärkt hantering av jämställdhet inom Sveriges säkerhet- och försvarspolitiska område. Därigenom belyser briefen hur ett jämställdhetsperspektiv kan bidra till lösningar på de utmaningar som uppstår i en totalförvarskontext. Slutsatsen är att man på politisk nivå tjänar på att både ge en tydligare prioritering av jämställdhet och en konkretisering inom ramen för utvecklingen av civilt och militärt försvar. Konkretiseringen behöver hantera både etablerade och nya områden, särskilt de som avser teknikutveckling och näringsliv. En tydligare prioritering och konkretisering stödjer det viktiga arbete som försiggår hos t.ex. myndigheter och länsstyrelser. Att regeringen inriktar den breda palett av aktörer som bygger totalförvaret bidrar till deras koordinering och möjliggör uppföljning. Därigenom kan man tillse att ett samlat totalförvar kan hantera effekterna av ett krig på ett sätt som gemensamt förstår jämställdhetens roll.

2. Internationella åtaganden och nationella ramverk

”Sverige ska fortsätta främja grundvärden i svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sverige ska inom Nato liksom i EU, FN, OSSE och Europarådet värna en regelbaserad världsordning, den europeiska säkerhetsordningen, demokrati, frihet, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Sverige ska även verka för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet i det nationella och internationella arbetet.”²⁵

Att Sverige ska verka för FN:s säkerhetsrådsresolutioner om KFS nationellt står i försvarsbeslutet som citatet exemplifierar. Nato, vars beslut berör Sverige direkt,²⁶ har sedan 2007 också stött

¹⁸ AI-relaterade redaktörs- och språkprogram har använts för viss översättning och begränsad språkgranskning.

¹⁹ Även EU har policy om KFS men denna fokuserar främst på utrikespolitiska sammanhang. Se t.ex. EEAS (n.a.).

²⁰ Försvarsberedningen (2024), 6.

²¹ Observera att detta rör variationer mellan ’män’ och ’kvinnor’ som aggregerade och övergripande kategorierna i en befolkning. Dessa övergripande kategorier samspelar ofta även med andra faktorer så som socioekonomisk status, ålder eller språkbakgrund.

²² Försvarsberedningen (2023).

²³ Främst sammanställt i Olsson et al. (2021) som är baserat på ett forskningsprojekt för Försvarsmakten 2019-2021. Briefen bygger även på kunskap från projektet All Aboard!? A multi-level analysis of societal security and preparedness in Sweden and Norway (2024-2027), lett av Lunds Universitet, och Should I stay or should I go? The determinants of retention of female personnel in the Swedish Armed Forces, lett av Uppsala Universitet (2020-2025).

²⁴ Även känd under sitt engelska namn, Women, Peace and Security (WPS), eller efter den första KFS-resolutionen, resolution 1325.

²⁵ Regeringens proposition 2024/25:34, 56.

²⁶ Sverige har bidragit till Natos KFS-utveckling på flera sätt, t.ex. med studier, utbildning och expertstöd. Se t.ex. Olsson (2025).

genomförandet av dessa KFS-resolutioner. Vad har vi då hittills lärt oss av KFS, vilka åtaganden åligger Sverige, och hur långt har vi kommit inom de politiska besluten om totalförsvaret?

2.1 Vilka internationella KFS-åtaganden och lärdomar stödjer vårt arbete?

Vad innebär KFS och hur är det av relevans för Sveriges säkerhetspolitiska situation? De tio KFS-resolutionerna²⁷ är förankrade i FN:s Kvinnokonvention, en konvention som Sverige ratificerade redan 1980, och dessa har över tid fördjupat förståelsen av kvinnors och mäns olika former av delaktighet, tillgång till resurser och skyddsbehov i både krig och humanitära situationer (se ruta 1). Efter 2008 har särskilt konfliktrelaterat sexuellt våld blivit ett huvudfokus och från 2015 behovet av att bättre förstå kvinnor som politiska aktörer. Från 2015 och framåt utvecklas även kapaciteten att integrera KFS i reguljära beslut, något som Sverige aktivt bidragit till. Detta är baserat på en praktiskt lärdom om att ordinarie beslut och huvuduppdrag måste konkretisera vilka specifika KFS- och jämställdhetsresultat som förväntas.²⁸ Breda formuleringar gör det svårt att få effekt och minskar också möjligheten till uppföljning.²⁹ Från 2020 har KFS i ökande grad blivit indragen i de växande internationella motsättningarna även om stödet för KFS förblivit högt.

Ruta I: KFS – ett komplext ramverk med djupa rötter³⁰

Under det så kallade FN:s kvinnoårtiondet (1975–1985) och framåt blev frågan om kvinnors egenmakt och säkerhet alltmer kopplad till frågor om fred och säkerhet. Förståelsen ökade om att krig hade direkta effekter för kvinnors liv men att de ofta var utestängda från beslut om fred och säkerhet. Utvecklingen förstärktes 1995 genom *Pekingdeklarationen* och dess handlingsplan. Kvinnoorganisationer från konfliktområden var centrala för att skapa både politiskt tryck och ge konkret innehåll till utvecklingen genom att lyfta säkerhetsproblem, resursbehov och bidrag. Även diskriminering av kvinnor på arbetsmarknaden blev ett tema, en utveckling som kom att påverka kvinnors deltagande i försvaret och i fredsbevarande operationer. Dessa processer genererade ett komplext innehåll till det som så småningom skulle bli KFS. Det resulterade i att KFS kom att inkludera en kombination av normativa värderingar, så som en betoning på kvinnogrupperas fredsarbete men även kvinnors deltagande i mer formella beslut och arbete med säkerhet. Detta var också en process som bidrog till att öka vår förståelse av hur krig påverkar män och kvinnor och hur detta konkret kan och bör hanteras. Det innefattar lärdomen om att jämställdhet enbart kan uppnås genom hantering inom ordinarie processer, dvs. behovet av jämställdhetsintegrering. Från slutet av 1990-talet börjar denna utveckling påverka FN:s säkerhetsråd och i oktober 2000 antas den första resolutionen, resolution 1325, om kvinnor, fred och säkerhet. Fram till 2019 antog rådet sedan ytterligare nio resolutioner vilka sammantaget ofta går under namnet KFS-agendan.

Över de senaste årtiondena har KFS fått global spridning genom att den har omsatts till både nationella och regionala handlingsplaner och policys. Nato har stött detta sedan 2007 och var en av de organisationer som tidigt började anpassa sitt KFS-fokus till det förändrade säkerhetsläget. Vad säger då Natos policys och vilka åtaganden ställer de på Sverige avseende KFS?

Nato följer säkerhetsrådets fokus på kvinnors deltagande, i beslut och verksamhet, och betonar skyddsaspekter, inklusive prevention av både konfliktrelaterat sexuellt våld³¹ och sexuellt utnyttjande,³² samt behovet av resurser, särskilt till humanitärt stöd och återuppbyggnad.³³ Nato ser dessa KFS-aspekter som relevanta inom alla sina tre huvuduppdrag – avskräckning och kollektivt försvar, krishantering och säkerhetssamarbeten. Jämställdhet ses både som stärkande

²⁷ Resolutionerna 1325 (2000), 1820(2008), 1888 (2009), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015), 2467 (2019), 2493 (2019). Se även resolution 2272 (2016) om sexuell exploatering och 2538 (2020) om kvinnor i internationell insats.

²⁸ Coomaraswamy (2015).

²⁹ Chang & Olsson (2023).

³⁰ För källor och mer information, se United Nations (1995), Gizelis & Olsson, eds, (2015), Olsson & Gizelis (2019) och Olsson (1999).

³¹ Nato (2021a).

³² Nato (2019).

³³ Nato (2024a) (författarens översättning).

av effektiviteten och som ett mål i sig.³⁴ Natos beslut och policys är fortsatt ganska abstrakta men över tid kan vi se en ökad konkretisering. Centrala punkter och lärdomar för Sveriges försvarsuppbyggnad kan organiseras under olika teman (se ruta 2). I korthet understryker de att KFS kan bidra till förmågan att förstå konflikt drivande faktorer och operationsmiljöer,³⁵ identifiera säkerhetsrisker och hantera sårbarheter, stärka arbetet med befolkningsskydd, desinformation, beredskap och kvinnors deltagande i försvaret. Även Nato lägger vikt vid konfliktrelaterat sexuellt våld som man definierar i enlighet med FN:

”NATO definierar konfliktrelaterat sexuellt våld som våldtäkt, sexuellt slaveri, tvångsprostitution, tvångsgravitet, tvångsabort, tvångssterilisering, tvångsäktenskap och alla andra former av sexuellt våld av jämförbart allvar som begås mot kvinnor, män, flickor eller pojkar och som direkt eller indirekt är kopplade till en konflikt.”³⁶

Nato identifierar civilsamhällsorganisationer som viktiga aktörer att samverka med vid hanteringen av konfliktrelaterat sexuellt våld. Därtill tydliggör Nato hur den som organisation ska arbeta. Här ligger fokus på ledarskapsansvar, integrering, representation, expertstöd och träning i KFS-relaterade frågor av personal utsänd till Nato.³⁷

Ruta 2. Centrala punkter i Natos KFS-policy av relevans för totalförsvar³⁸

Förståelse i relation till genomförande av kärnuppdraget:

- ❖ ”stärker alliansens förmåga att förstå konflikt drivande faktorer och operationsmiljöer, identifiera säkerhetsrisker och sårbarheter” samt ”tillför ökad detaljnivå”.

Befolkningsskydd:

- ❖ ”Inom alla domäner och inom det mandat som avser att skydda civila”... ”vidta åtgärder för att förebygga och motverka hot som påverkar kvinnor och flickor oproportionerligt mycket.”
- ❖ I planer ”identifiera mål, uppgifter och relaterade bedömningsverktyg för att förebygga och svara på konfliktrelaterat sexuellt våld”.
- ❖ Realisera befolkningsskydd genom ”att integrera genderperspektiv i doktrin, beredskapsbedömning samt regelbunden utbildning och övning”.
- ❖ ”Sexuell exploatering och övergrepp strider mot NATOs principer och kärnvärden” samt ”undergräver alliansens effektivitet och trovärdighet... Därför har NATO nolltolerans mot alla former av sexuell exploatering och övergrepp”

Desinformation:

- ❖ Negativa narrativ om jämställdhet och gender ”...möjliggörs av digitala, nya och framväxande teknologier” och ”används i fientliga informationsstrategier för att undergräva social sammanhållning i demokratier och öka polariseringen.”
- ❖ KFS ska användas i ”åtgärder för att upptäcka, förebygga och bemöta” desinformation ... ”för att möjliggöra bättre identifiering av möjligheter att undvika förbisedda inhemska risker”.
- ❖ ”NATO kommer att stödja åtgärder för att förstå, förebygga och motverka teknikfaciliterat könsbaserat våld (TFGBV).

Beredskap (nationellt ansvar):

- ❖ Kräver ”deltagande från alla delar av befolkningen, inklusive kvinnor och kvinnors civilsamhällesorganisationer.”
- ❖ Genderperspektiv ”integreras [...] i syfte att stärka och ta hänsyn till alla delar av befolkningen”

Kvinnor inom försvaret (nationellt ansvar):

- ❖ ”arbeta för att öka kvinnors deltagande och representation i NATO-ledda styrkor på alla nivåer.”
- ❖ ”jämställdhetsmedvetet ledarskap och ansvarstagande för att hantera hinder för rekrytering, kvarhållande och karriärutveckling för kvinnor”.

³⁴ Nato (2024a).

³⁵ Det har inkluderat bidrag av NATO International Military Staff Office of the Gender Advisor. Se till exempel, Nato (2024b).

³⁶ Nato (2021a).

³⁷ Nato (2024a).

³⁸ Rutans innehåll och citat är sammanfattningar från Nato (2024a) med inspel från Nato (2021a) och Nato (2019) (med reservation för översättning till svenska).

2.2. Åtaganden i nuvarande nationella KFS-ramverk

I en försämrad säkerhetssituation behöver Sverige ta stöd i KFS för att tillse att män och kvinnor har samma inflytande, tillgång till resurser och skyddsbehov nationellt. Det är därför viktigt att regeringen prioriterar och beslutar om konkreta KFS-områden och frågor inom totalförsvaret. Ett specialinstrument som regeringen har tillgång till är handlingsplaner. Regeringen antog 2024 den senaste i raden av KFS-planer³⁹ vilken i nuläget dock ger mer av en generell inriktning för det nationella totalförvarsarbetet:

”Myndigheter som verkar inom ramen för Totalförsvaret ska i sin nationella och internationella verksamhet, såsom forskning, beredskapsplanering, övningar, samverkan och samordning fortsatt integrera ett jämställdhetsperspektiv samt agera i enlighet med agendan för kvinnor, fred och säkerhet.”⁴⁰

Vad detta innebär mer konkret för totalförsvaret är dock oklart. Stor betoning läggs på kvinnors deltagande och avancemang inom ledarskap:

”Värnplikten är sedan 2018 könsneutral. I förlängningen kan en bred rekryteringsbas också förväntas leda till konkreta resultat som en jämn fördelning av kvinnor och män på höga positioner inom Försvarsmakten och andra svenska myndigheter. Jämställdhet ökar även förmåga och leder till mer effektiva militära och civila krishanteringsoperationer, varför jämställd rekrytering till svenska myndigheter är av stor vikt.”⁴¹

Det är viktigt att sätta jämställdheten i kontexten av försvaret men på vilket sätt jämställdhet är relaterat till förmåga eller vilka avvägningar som bör göras är oklart i rådande plan.

Nuvarande försvarsbeslut har hittills beslutat om några områden där kvinnors och mäns situation och/eller jämställdhet skrivs ut explicit. Intressant nog handlar dessa också främst om det militära försvaret och har fokus på organisation snarare än totalförsvarets innehåll. Mer precist, Försvarsmakten ska sträva efter att vara en jämställd arbetsgivare som en del av sin förmågeutveckling. Det innefattar kompetensförsörjning, så som att ”[a]ndelen kvinnor och män som tas ut för grundutbildning bör därför vara så jämnt fördelat som möjligt” och att myndigheten ska ”vara en attraktiv arbetsgivare och arbetsplats för att öka rekryteringen av kvinnor”. Det ska uppnås genom att vara ”fri från all form av diskriminering, inklusive trakasserier och sexuella trakasserier” vilket, i sin tur, ska nås genom ”att identifiera och hantera ovälkommet beteende i organisationen”, ”undanröja eventuella hinder för att söka sig till organisationen”, och ”att personlig utrustning och infrastruktur är anpassad utifrån olika kroppstyper.” Trovärdigt jämställdhetsarbete ses som viktigt för Försvarsmaktens ”legitimitet”, ”trovärdighet” och ”folkförankring”. Tydliggörande av vad det innebär specificeras ej vidare.⁴²

De delar av försvarsbeslutet som avhandlar civilt försvar ligger totalt sett fortsatt på aggregerad befolkningsnivå. Det vill säga, det specificerar inte kvinnors och mäns deltagande eller resurs- och skyddsbehov.⁴³ Försvarsberedningens rapporter lyfter dock några områden där man kan ana att jämställdhet redan börjat diskuteras vidare. Först att ”[v]id ett krig på svenskt territorium kommer kraven på polisiär verksamhet att öka. Delar av civilbefolkningen kommer att lämna sina hem för att undkomma stridigheter. Brottslighet som till exempel plundring och våld mot kvinnor kan komma att öka”⁴⁴ samt att ”Försvarsberedningen understryker journalisters och andra

³⁹ Alla de nordiska länderna har inkluderat KFS i relation till nationellt försvar. Se Olsson & Einen (2024).

⁴⁰ Regeringen (2024b), 5.

⁴¹ Regeringen (2024b), 5.

⁴² Regeringens proposition 2024/25:34, 94-95.

⁴³ Regeringens proposition 2024/25:34.

⁴⁴ Försvarsberedningens rapport Ds 2023:12, 226.

medieaktörers roll i höjd beredskap och krig. [...] Kvinnliga journalister är särskilt utsatta för sexuellt våld och trakasserier...”⁴⁵ Regeringsuppdrag är ytterligare ett instrument där vi kan se att vikten av jämställdhet redan vidareutvecklas. Exempelvis identifieras i regeringsuppdraget till Myndigheten för civilt försvar⁴⁶ och Försvarsmakten, ”Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030”, under temat ”Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen” att ”[m]ånga människor kan vara på flykt. Det kan röra sig både om svenska och utländska medborgare, framförallt från näraliggande länder som Finland och de baltiska länderna. Kvinnor och barn kan antas vara i majoritet och hänsyn behöver tas till särskilt sårbara grupper.” Myndigheterna plockar även upp formuleringen från försvarsbeslutet att Sverige ska ”verka för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet” och att ”[s]tatliga myndigheter och kommuner har, enligt styrning från riksdag och regering, skyldighet att integrera ett jämställdhetsperspektiv i bland annat planering, genomförande samt utvärdering av civilt och militärt försvar.” I en fotnot noteras att KFS berör både skyddsbehov och aktörskap.⁴⁷

Den grund som lagts i nuvarande försvarsbeslut kan stärkas på regeringsnivå genom än tydligare prioritering och konkretisering för att värna jämställdheten och vässa arbetet med totalförsvaret.

3. Förslag för en framtidsinriktad jämställdhets- och totalförsvarsutveckling i tandem

Sverige behöver stärka och skydda jämställdheten i en period som karaktäriseras av att ett ”väpnat angrepp mot Sverige eller våra allierade inte kan uteslutas”.⁴⁸ Jämställdhetsarbete behöver därför vara i tandem med totalförsvarsutvecklingen. Det kräver prioritering i totalförsvarsbeslut, vilket inkluderar kommunikation och hantering av desinformation, samt konkretisering i beslut om innehåll och finansiering och vid uppdrag till totalförsvarsaktörer. Varför det? För det första är en central lärdom att KFS och jämställdhet ofta riskerar att marginaliseras inom arbete med försvar och säkerhet. Jämställdheten riskerar också att gå tillbaka i en krigssituation om inte trender i könsroller och normer medvetet hanteras inom ordinarie processer. En mer framåtlutad ansats innebär:

- **Tydligare prioritering:** Jämställdhet drivs genomgående som en explicit prioritering inom utvecklingen av det civila och militära försvaret.

För det andra säger forskning och erfarenhet att denna stärkta prioritering behöver konkretiseras genom identifiering av särskilt centrala områden i ordinarie beslut för att kunna omsättas till aktiv handling. Jämställdhet tenderar annars att bli en symbolisk fråga eller att fastna i utmaningar med kapacitets- koordinerings- och kunskapsbrister. Det innebär att innehållet i jämställdhet och KFS behöver brytas ned till specifika och förståeliga komponenter inom relevanta områden i försvars- och budgetbeslut och i uppdrag till totalförsvarsaktörer.⁴⁹

Tre konkretiseringsområden där KFS och jämställdhet möter totalförsvarsutvecklingen är:

- **Inflytande, delaktighet och kunskap:** Kvinnors och mäns möjlighet till inflytande på beslut och debatt, deltagande i landets civila och militära försvar samt kunskap om totalförsvaret.
- **Resursfördelning, arbetsmöjligheter och egenberedskap:** Finansiella beslut om

⁴⁵ Försvarsberedningens rapport Ds 2023:34, 254.

⁴⁶ Då Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB).

⁴⁷ Regeringen (2025), 16.

⁴⁸ Regeringens proposition 2024/25:34, 63.

⁴⁹ Sverige har en tradition av att effektivt driva KFS på detta konkretiserade sätt inom internationella forum, något som man nu bör dra nytta av nationellt. Se Chang and Olsson (2024) och Olsson (2025).

prioriteringar samt kvinnors och mäns resurser och möjligheter i totalförsvaret och beredskap.

- **Säkerhet och befolkningsskydd:** Kvinnors och mäns skyddsbehov i planläggning och genomförande av totalförsvaret, inkl. direkt våld i krig, våld mot civila och samhällseffekter.

Låt oss se närmare på vad en tydligare prioritering och öka konkretisering inom de tre områdena skulle kunna innefatta i praktiken.

3.1. Tydligare prioritering av jämställdhet i totalförvarsutvecklingen

Övergripande mål: "Målet med svensk jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv."

Vi bör utgå från att både utvecklingen av totalförsvaret och ett eventuellt krig har genomgripande effekter på hela samhället där kvinnors och mäns bidrag tillsammans utgör samhällets robusthet och förmåga att hantera en så kraftig påfrestning. Sveriges jämställdhet utgör i dag ett direkt mål för extern påverkan. Nuvarande säkerhetspolitiska utveckling påverkar därigenom direkt möjligheten att uppnå det övergripande målet för Sveriges jämställdhetspolitik och visar på betydelsen av jämställdhet för landets funktionalitet i kris. Det understryker behovet av att jämställdhet tydligare formuleras som en övergripande prioritering av regeringen inom alla centrala beslut om det civila och militära försvaret.

Grunden för detta finns i försvarsbeslutet och kan utifrån detta vidareutvecklas. Det innebär att aktivt öka tydligheten i politiska beslut om hur de jämställdhetspolitiska målen ska förstås inom ramen för den nya säkerhetspolitiska situationen och totalförsvarsuppbyggnaden. Prioriteringen behöver även omsättas i all kommunikation om försvaret, inte minst av Statsministern, Finansministern, Försvarsministern och Ministern för civilt försvar, för att leda till effekt. Generella formuleringar om jämställdhet leder sällan till en hållbar och stark utveckling över tid. Att tydligt prioritera och förklara jämställdhet i ordinarie beslut och kommunikation minskar också risken för att jämställdhet undermineras oavsiktligt, exempelvis genom att finansiella beslut slår mot kvinnodominerade sektorer, eller att missförstånd och nidsbilder av jämställdhet kan utnyttjas i desinformation. Här kan man med fördel dra lärdom av Natos policy.

Förslag I: Aktiv prioritering av jämställdhet

- Tydliggör hur jämställdhet är en prioritet i förståelsen av den säkerhetspolitiska situationen och i beslut om utvecklingen av det civila och militära försvaret.
- Verka för en mer riktad konkretisering inom områden där totalförsvaret möter jämställdhet:
 - ❖ Inflytande, delaktighet och kunskap
 - ❖ Resursfördelning, arbetsmöjligheter och egenberedskap
 - ❖ Säkerhet och befolkningsskydd
- Inkludera jämställdhetsfrågor i **strategisk kommunikation** om totalförsvaret för att öka medvetenheten hos befolkningen och därigenom pedagogiskt motverka desinformation.

Den övergripande prioriteringen behöver sedan konkretiseras genom regeringens propositioner om civilt och militärt försvar, i försvarsberedningens underlag och rapporter samt i utredningar och i uppdrag till totalförvarsaktörer. Låt oss se närmare på vad en konkretisering kan behöva beakta inom de tre områdena 1) Inflytande, delaktighet och kunskap, 2) Resursfördelning, arbetsmöjligheter och egenberedskap och 3) Säkerhet och befolkningsskydd.⁵⁰

⁵⁰ Faktisk integrering i beslut behöver vidare underbyggas med än mer detaljerad analys av könsuppdelad statistik och information. Det inkluderar geografisk hänsyn då jämställdhet även kan variera mellan olika områden inom ett land.

3.2. Konkretisering: Inflytande, delaktighet och kunskap⁵¹

Delmål 1. Lika fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män måste ha samma rättigheter och möjligheter att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattande.

Konkretiseringen inom området inflytande, delaktighet och kunskap utgår från att det är grundläggande för totalförsvaret och för jämställdhetspolitiken att kvinnor och män har lika *inflytande* och att båda är *delaktiga* som aktiva medborgare i beslut och debatt om totalförsvaret. Detta kräver i sin tur tillgång till *kunskap*.

Inflytande rör utformandet av politikens inriktning och mål. Säkerhets- och försvarspolitik betraktades länge som mansdominerade politikområden trots att ett krig skulle ha en genomgripande påverkan på hela samhället.⁵² Både mäns och kvinnors inflytande är således centralt för att kunna hantera en sådan komplex kris som ett krig utgör. Detta inte minst eftersom ett fungerande civilt och militärt försvar involverar ett stort antal politikområden för att parallellt kunna upprätthålla militärt försvar, samhällsfunktionalitet och en långsiktig utveckling av humankapital för ekonomisk återuppbyggnad över tid. De två senare områdena omfattar inte minst sjukvård, omsorg och utbildning samt fungerande kommuner och regioner.⁵³ De är till stor del kvinnodominerade politik- och arbetsområden som utgör en betydande andel av de offentligt anställda.⁵⁴ En bred förståelse av vilka som behöver ha inflytande på utformandet av ett totalförsvaret är således viktigt enligt KFS. Inflytande inkluderar såväl representation och makt att påverka formella beslut som delaktighet i debatt och i agendasättande.

Avseende faktiskt representation har det skett en utveckling över tid på den politiska nivån. Försvarsutskottet har exempelvis gått från att ha 93 procent män bland ledamöterna 1973 till 56 procent män och 41 procent kvinnor 2025.⁵⁵ Denna form av mer formellt inflytande är viktig i sig själv. Det kan också vara av symbolisk betydelse från ett legitimitetsperspektiv – i linje med försvarsbeslutets uppdrag åt Försvarsmakten att bli en jämställd organisation. Faktiskt representation måste fortsätta att beaktas på alla nivåer i beslut om både civilt och militärt försvar.⁵⁶ Det inkluderar en representation som speglar även andra former av bakgrund. KFS understryker dock att bara för att man har en plats vid bordet behöver det inte betyda att man kan vara med och forma villkoren för beslutsfattande. Det senare kan även påverkas av exkluderande fördomar, av stereotypa antaganden om kompetens och av exkluderande nätverk.⁵⁷ Inom ett område som länge var klassat som mansdominerat behöver detta bevakas. Slutligen lyfter erfarenheterna med KFS att inflytande även inkluderar möjligheten att få vara en aktiv deltagare i debatter om säkerhet och försvar.⁵⁸ Det innebär att vi också måste beakta bredden på debatten om säkerhet — dels i form av att olika intressen ges plats och dels i form av högt i tak i synen på försvarets utveckling, något som även innefattar kritiska perspektiv.⁵⁹ En bred debatt har fördelen att det minskar risken för att bortse från centrala sårbarheter.

⁵¹ Information och struktur är här hämtat från Olsson et al. (2021) och Försvarsbeslutet om inte annat anges.

⁵² En klassisk utmaning som länge diskuterats. T.ex. fick Bertha von Suttner Nobels fredspris redan 1905 på relaterade områden, se The Nobel Foundation (n.b.). Utmaningen ligger som en grundsten i motiveringen av KFS.

⁵³ Regeringens proposition 2024/2025:34.

⁵⁴ SCB (2026) och SKR (2023).

⁵⁵ SCB (n.b.).

⁵⁶ Utifrån de krav om kompetens som finns inom respektive område.

⁵⁷ Detta kan vara av relevans på högre politisk nivå, i civil-militär samverkan och inom totalförsvarsmyndigheter samt ändrar sig över tid. För ett exempel på vilka uttryck detta kan ta inom en central myndighet, Försvarsmakten, se Bjarnesen (2024) och Olsson och Ruffa (2023).

⁵⁸ Se Olsson (2025).

⁵⁹ Detta har varit central för KFS-utveckling. Se till exempel, Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet (2025).

Delaktighet relaterar till utformandet av ledningsstrukturer, organisation och samarbeten mellan totalförvarsaktörer. Här ser vi på delaktighet i betydelsen av möjlighet att göra konkreta bidrag i det praktiska totalförvarsarbetet och huruvida ens bidrag ges uppskattning. Jämställdheten och totalförsvaret påverkas båda av den könsuppdelade arbetsmarknaden. Många delar av det militära försvaret och räddningstjänsten är mansdominerade medan andra substantiella delar av det civila försvaret är mer kvinnodominerade. KFS och jämställdhetsmålen understryker att vi bör sträva efter att motverka diskriminering då försvarsfrågor annars riskerar att färgas av historiskt formade mansdominerade normer och stereotyper. Det inkluderar en medvetenhet om detta i samarbeten mellan mans- och kvinnodominerade sektorer inom totalförsvaret.⁶⁰ Slutligen lyfter KFS fram deltagande i civilsamhällesorganisationer. Försvarsbeslutet betonar redan de frivilliga försvarsorganisationernas viktiga roll. Både kvinnor och män deltar här på lite olika sätt och det finns även här en historiskt betingad könsarbetsfördelning. Vilka organisationer som tillförs medel och hur de inkluderas i debatt, planering och övning kan således påverka kvinnors och mäns deltagande på olika sätt. Framväxten av Svenska Lottakåren och dess relation till Hemvärnet kan illustrerat historisk utveckling (där den senare numera är formellt integrerad i Försvarsmakten). När Lottakåren bildades 1924 var organisationen viktig för att ge möjligheter för kvinnor att bidra till totalförsvaret vid en tid när kvinnor var direkt exkluderade. Man arbetar fortsatt med att öka möjligheten för kvinnor att bidra, inte minst på lokal nivå.⁶¹ Hemvärnet arbetar numer aktivt för att bredda sin rekrytering av både män och kvinnor som en del av Försvarsmakten men är fortsatt mansdominerad.⁶² Tilläggas kan att KFS betonar vikten av civilsamhällsorganisationerna i en bredare bemärkelse än de frivilliga försvarsorganisationerna. Civilsamhällsorganisationer kan utgöra en resurs, särskilt för lokal samverkan och bidrag, och flera av dem är kvinnodominerade organisationer.⁶³ Vi ser detta inte minst i Ukraina. Flera organisationer – såsom Röda Korset⁶⁴ – spelar också viktiga roller både i totalförsvaret och samhället vid kris och tar samtidigt även oberoende positioner i debatter på centrala områden. Därtill finns organisationer som utgör mer kritiska röster där vissa också har tydlig kvinnorepresentation, exempelvis Internationella Kvinnoförbundet för fred och frihet.

Aktiva män och kvinnor med möjlighet att påverka förutsätter i sin tur tillgång till information och *kunskap*. Det är även centralt för egenberedskap, försvarsvilja och psykologiskt försvar.⁶⁵ Sveriges regering bör försäkra sig om att deras kommunikation engagerar både män och kvinnor samt att tydliggöra behovet av att informationskampanjer når alla grupper av medborgare på ett användbart sätt. Här behöver faktorer som kan samverka med könsidentitet beaktas. Exempelvis kan en bra indikator på om man når ut brett och inkluderande kan vara om kvinnor i socio-ekonomiskt utsatta områden eller de som har annan språklig bakgrund kan ta till sig information om beredskap. En fråga att bevaka och försöka förstå är varför kvinnor har en något lägre genomsnittlig försvarsvilja. Det kan komma ur variationer i riskbenägenhet, ideologier eller intressen relaterade till resursanvändning och välfärd.⁶⁶ I vidare analys bör man även undersöka om kvinnor och män förstår bidrag till totalförsvaret på olika sätt. Exempelvis föreslår en nyligen gjord studie att vi bör bredda förståelsen till tre kategorier av bidrag, de till i) militärt försvar, ii) civilt försvar, och iii) samhällsupprätthållande verksamhet. Eftersom detta bättre fångar den arbetsfördelning kvinnor och män har idag kan den därmed ge bättre verktyg för att förstå

⁶⁰ Olsson et al. (2021).

⁶¹ Svenska Lottakåren (n.b.).

⁶² Kvinnor utgör ca 11 procent och män ca 89 procent. Försvarsmakten (n.b.).

⁶³ Olsson et al. (2021).

⁶⁴ Se t.ex. Röda korset (n.b.).

⁶⁵ Regeringens proposition 2024/2025:34.

⁶⁶ Widmalm & Persson (2025).

försvarsvilja.⁶⁷ Här ska också noteras att i dessa mätningar fyller män ofta viktiga omsorgsroller inom totalförsvaret.⁶⁸ Det understryker vikten av att arbeta med kunskap och inte stereotypa antaganden. Slutligen är kunskap och information viktiga för psykologiskt försvar och för att hantera den desinformation som riktas mot män och kvinnor på lite olika vis. Indikativt är att rädslan för desinformation till och med är något större bland män.⁶⁹ Desinformation kan ta formen av att försöka underminera jämställdhet eller att mobilisera särskilt unga män baserat på negativa mansstereotyper. Kunskapen om på kopplingen ny teknik, så som AI, jämställdhet och KFS måste särskilt fortsätta att utvecklas.

Förslag II: Konkretisering av inflytande, delaktighet och kunskap

Kvinnors och mäns intressen och möjlighet till inflytande beaktas explicit i beslut om det civila och militära försvaret på alla nivåer och sektorer.

Aktivt arbete för delaktighet och tillgång till kunskap bör beakta stereotypa föreställningar och faktorer som kan verka exkluderande.

I försvarsbeslut, underlag och uppdrag konkretiseras jämställdhetsaspekter inom:

- Inflytande över beslut om totalförsvaret
 - ❖ Representation och påverkan på beslut (olika nivåer och sektorer).
 - ❖ Förståelse av eventuella stereotypa könsnormers påverkan på inflytande
 - ❖ Deltagande i debatter, seminarier, möten, etc.
- Delaktighet i totalförvarsaktörer och organisationer
 - ❖ Utveckling mot diskrimineringsfria arbetsplatser inom totalförvarsmyndigheterna.
 - ❖ Fungerande civil-militär samverkan inom totalförsvaret
 - ❖ Förståelse av civilsamhällesorganisationers roll, särskilt på lokal nivå
- Kunskap och tillgång till information
 - ❖ Pedagogiska budskap
 - ❖ Tydliga och inkluderande informationskampanjer om försvar och beredskap
 - ❖ Ökad och nyanserad förståelse av försvarsvilja
 - ❖ Hantering av desinformation och användning av ny teknik så som AI

3.3. Konkretisering: Resursfördelning, arbetsmöjligheter och egenberedskap⁷⁰

Delmål 2. Ekonomisk jämlikhet. Kvinnor och män måste ha samma möjligheter och villkor när det gäller betalt arbete som ger ekonomiskt oberoende genom hela livet.

Delmål 3. Lika utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar måste ha samma möjligheter och villkor vad gäller utbildning, studiemöjligheter och personlig utveckling.

Delmål 4. Lika fördelning av obetalt hushållsarbete och vård. Kvinnor och män måste ha samma ansvar för hushållsarbete och ha möjlighet att ge och ta emot vård på lika villkor.

Konkretiseringen inom området resursfördelning, arbetsmöjligheter och egenberedskap berör allt från finansiella beslut om statsbudgetprioriteringar ned till resurstillgång på individnivå. Det utgår från att uppbyggnaden av ett totalförsvaret konsumerar enorma resurser och kan därmed

⁶⁷ Bäck et al. (2025).

⁶⁸ T.ex. visar en attitydundersökning i Ukraina direkt efter anfallet att män dominerar både roller inom militärt försvar och omsorg om dem som drabbats av kriget, se. Nordås et al. (2022).

⁶⁹ Se Olsson et al. 2021.

⁷⁰ Information och struktur är här hämtat från Olsson et al. (2021) och Försvarsbeslutet om inte annat anges.

kräva prioriteringar mellan olika politikområden. Ett krig skulle dock också slå hårt mot ekonomin så som genom förstörelse av infrastruktur och störningar i kritiska försörjningskedjor. På sikt riskerar en allvarlig konflikt att försvaga ett samhälles robusthet då det påverkar humankapitalets utveckling genom mindre resurser och möjligheter till utbildning och hälsa och genom färre möjligheter till betalt arbete. Organiserad brottslighet riskerar att öka.⁷¹ Effekterna av en försvarsuppbyggnad och ett krig kommer att slå olika mot män och kvinnor p.g.a. att könsrollerna i hemmet och i olika sektorer på arbetsmarknaden resulterar i olika tillgång till resurser och möjligheter. Grupper som redan lever på gränsen till utsatthet, så som ensamstående kvinnor med barn, kan löpa störst risk för sekundäreffekter under ett krig.⁷² Ekonomisk jämställdhet är således också centralt för totalförsvaret avseende *resursfördelning* mellan sektorer, *ekonomiska möjligheter* att delta i totalförvarsutvecklingen och *resurstillgång för egenberedskap*.

Resursfördelning mellan sektorer sätter ljuset på hur uppbyggnaden av försvaret påverkar Sveriges könsuppdelade arbetsmarknad (något som grundläggs redan under utbildningsfasen i livet).⁷³ Sverige har ökat sin kapacitet genom en högt bidrag i arbetslivet av både män och kvinnor. Som vi konstaterat är vissa sektorer inom det civila försvaret, så som sjukvård och omsorg samt kommunala och regionala aktörer, till stor del kvinnodominerade precis som det militära är mansdominerat. Exempelvis är undersköterskor och sjuksköterskor mycket kvinnodominerade yrken. Sjukvården understryks i försvarsbeslutet som ett centralt område som behöver kunna hantera både nuvarande vårdbehov och hantering av masskadeutfall och rehabilitering.⁷⁴ Kvinnors deltagande är således centralt. Ekonomisk jämställdhet är också beroende av att stat och kommun kan erbjuda barn- och äldreomsorg och andra välfärdstjänster – så även under krig – för att kvinnor ska kunna delta på samma sätt som män.⁷⁵ Hur budgeten fördelas mellan olika sektorer och mellan försvar och välfärd kan därmed ha en påverkan på den ekonomiska jämställdheten men även den ekonomiska säkerheten eftersom den hänger samman med personalförsörjningen och robustheten i samhället. Sverige skulle tappa en anseelig del av sitt humankapital vid krig om kvinnor inte kan bidra. Vidare är beslut om försörjningsberedskap, exempelvis om vilka produkter som är centrala nog att investera i för lagring, kan också slå olika om det inte beaktar både mäns och kvinnors behov, t.ex. rörande olika former av medicin, intimhygien, osv.

Det är viktigt att se att totalförsvarsuppbyggnaden även skapar *ekonomiska möjligheter* både på arbetsmarknaden och i näringslivssektorn. Det är viktigt att dessa möjligheter inte blir ojämnt fördelade. Försvarsbeslutets krav på Försvarsmakten att vara en jämställd arbetsgivare är här relevant för alla totalförvarsaktörer och kan ses både i ljuset av personalförsörjningsbehov och att skapa lika möjligheter på arbetsmarknaden. Att både kvinnor och män ges tillgång till utbildning och utveckling som leder till arbete inom totalförsvaret är också ett centralt område givet att den säkerhetspolitiska situationen sannolikt kommer att bestå en längre tid. Slutligen öppnar företagets involvering i totalförsvaret nya möjligheter för entreprenörskap. Sverige har dock redan i dag en högre andel företagare bland män än bland kvinnor, och män arbetar i privat sektor i högre grad än kvinnor. Företagande tenderar dessutom att följa traditionella könsroller i relativt hög grad.⁷⁶ Det är därför viktigt att beakta vilka former av företagande som ges en större roll och om mansdominerade sektorer ges bättre ekonomiska förutsättningar och hur detta kan hanteras. Mäns högre beroende av en fungerande näringslivssektor för sin inkomst kan under ett

⁷¹ Se t.ex. Balázs & de la Maisonneuve (2024) för en diskussion om krigets påverkan i Ukraina.

⁷² Se Olsson et al. 2021.

⁷³ SCB (2025).

⁷⁴ Regeringens proposition 2024/2025:34, 133-134.

⁷⁵ Se Skolverket (n.b.).

⁷⁶ Se t.ex. Svenskt näringsliv (2024).

krig också utgöra en sårbarhet om arbetsmöjligheterna här kraftigt minskar.

Ekonomiska möjligheter och ansvar måste också kunna realiseras. Det sätter ljuset på att ett krig kan stärka en konflikt mellan familjeansvar och offentliga ansvar där könsroller spelar en central roll. Ansvarsfördelningen i hemmet för barn och äldre har blivit mer jämnt fördelad mellan män och kvinnor över tid men det finns två skäl att beakta detta som ett bevakningsområde: 1) Kvinnor är fortfarande hemma i högre utsträckning när barn kräver längre tillsyn, till exempel vid långvarig sjukdom. 2) Krig har ofta lett till en återgång till traditionella könsroller. Detta kan innebära att kvinnor i större utsträckning får ansvaret för barns och äldres säkerhet och överlevnad samt behov av att ta dessa grupper från utsatta områden. Det kan både påverka kvinnors möjlighet att faktiskt mobilisera och vår förståelse av hur flyktingströmmar kan se ut i utsatta områden.⁷⁷ Samtidigt är många män i dag ensamstående med barn eller har delad vårdnad. Sverige har därför också valt att inkludera skola och omsorg i totalförsvaret. Att ha fokus på att skola, barnomsorg och äldreomsorg, liksom ett bibehållt fokus på delmålet om hushållsarbete, är därför viktigt även inom totalförsvarets uppbyggnad.⁷⁸

Ekonomisk jämställdhet kan även påverka *resurstillgången för egenberedskap*, dvs. potentiella skillnader i hur män och kvinnor kan förbereda sig, hantera en kris, eller evakuera. Det betyder att beakta skillnader i mäns och kvinnors tillgång till de centrala resurser, såsom tillgång till mat, kontanter eller bil, som stärker egenberedskap.⁷⁹ En förståelse av hur detta kan skilja sig åt är även viktigt för att kunna korrekt beräkna beteendemönster, risker och behov av stöd, som både försvarsberedningens rapport och regeringsuppdraget om ”Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030” noterade.⁸⁰ Här spelar också kunskapen om totalförsvaret en central roll.

Förslag III: Konkretisering av resursfördelning, arbetsmöjligheter och egenberedskap

Effekter på kvinnor och män av budgetfördelning mellan sektorer och av ekonomiska beslut inom totalförsvaret beaktas. Vid beredskapsarbete tas hänsyn till skillnader i resurstillgång över tid.

Det betyder att i försvarsbeslut, underlag och uppdrag konkretisera jämställdhetsaspekter inom:

- Budgetfördelning mellan försvar och samhällsfunktionalitet
 - ❖ Effekterna av fördelning och prioritering mellan olika sektorer
 - ❖ Försörjningsberedskapsbeslut om prioriterade resurser och produkter
- Ekonomiska möjligheter och risker
 - ❖ Verka för lika arbetsmöjligheter och utbildning inom olika sektorer
 - ❖ Främja kvinnors företagande och näringslivsbidrag till totalförsvaret
 - ❖ Hantera behov och konkurrens mellan familjeansvar och offentliga ansvar
- Resurstillgång för egenberedskap
 - ❖ Tillgång till centrala resurser, så som kontanter, mat, bil, osv.
 - ❖ Rörelsemönster i ett operationsområde, inkl. möjlighet till utrymning
 - ❖ Förståelse av svaga grupper och utsatthet

Möjligheten att hantera den ekonomiska stress som ett krig kan medföra över tid kan dessutom skilja sig mellan män och kvinnor, särskilt när könsroller samspelar med socioekonomisk status, ålder eller etnisk och/eller språkbakgrund. Exempelvis är äldre kvinnor i Sverige idag en grupp med begränsad tillgång till resurser. Ett annat exempel är att unga män, särskilt i socioekonomiskt utsatta områden, kan löpa större risk att tvingas in i organiserad brottslighet om detta breder ut

⁷⁷ Vi såg detta utspela sig vid Rysslands anfall mot Ukraina.

⁷⁸ Se Skolverket (n.b.).

⁷⁹ Se MSB (2024).

⁸⁰ Försvarsberedningens (2023), 226.

sig under krig.⁸¹ Grupper som redan lever nära gränsen för utsatthet riskerar att vara de som drabbas hårdast av krigets sekundäreffekter. Bedömningen av vilka som utgör en sårbar grupp behöver därför beakta krigets påverkan. Detta påverkar även hotbilden mot olika grupper.

3.4. Konkretisering: Säkerhet och befolkningsskydd⁸²

Delmål 5: Lika hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar måste ha samma förutsättningar för god hälsa och erbjudas vård på lika villkor.

Delmål 6: Mäns våld mot kvinnor måste upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, måste ha samma rätt till och möjlighet till fysisk integritet

Delmål 7: Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet att leva sitt liv utan att begränsas av kollektivt grundade hedersnormer

Konkretiseringen inom säkerhet och befolkningsskydd relaterar till centrala områden i försvarsbeslutet avseende det militära försvaret, ordning och säkerhet särskilt polisens och rättsväsendets roll samt räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen.⁸³ Lärdomar från KFS understryker att vi här behöver se närmare på *utsatthet för krigsvåld*⁸⁴ och *våld mot civila* under krig men även hur de vårdbehov som uppkommer kan skilja sig åt mellan män och kvinnor. *Krigets destruktiva samhällseffekter* kan också förstärka existerande sårbarheter på individnivå utifrån könsroller, något som också påverkas av socio-ekonomiska, normativa och kulturella begränsningar.⁸⁵ KFS understryker därför att vi behöver ha en bred förståelse av våld och utsatthet för att fullt ut se jämställdhetseffekterna av krig.⁸⁶

Utsatthet för krigsvåld berör främst vilken form av våld man riskerar att drabbas av – både vid fronten och bakom. Exempelvis kommer unga män att vara överrepresenterade bland dem som dödas och skadas allvarligt i direkta strider eftersom de dominerar det militära försvaret. Det innebär att vi behöver förstå deras vårdbehov och hur könsroller och normer påverkar vad som krävs för de skadades återintegration i samhället. Likaså måste vårdresurser tillsättas för att hantera våld som avviker från våra stereotypa antaganden, så som att män också riskerar att utsättas för sexuellt våld. Detta relaterar till en form av krigsvåld som vi särskilt behöver utveckla kapacitet för att hantera - konfliktrelaterat sexuellt våld. I områden nära fronten är det mer vanligt att detta riktas mot kvinnor, något som inkluderar gruppvåldtäkter genomförda av soldater. Konfliktrelaterat sexuellt våld mot män är mer vanligt när man är krigsfånge och vid tortyr. Kapacitetsutveckling för att förhindra och hantera detta måste således ta höjd för olika behov och situationer. Det berör i) det militära försvaret kapacitetsutveckling, ii) tydliggörande av polisens roll och kapacitetsuppbyggnad, och iii) det civila försvaret och samhällets förberedelse för att möta mäns och kvinnors behov så att de erbjuds vård på lika villkor. Givet könsroller och normer kan män och kvinnor ha olika möjligheter att både söka och få hjälp och att få rättvisa.⁸⁷ Kapacitetsutveckling inkluderar hantering av både fysiska och psykologiska effekter av sexuellt våld. Samtidigt måste resursfördelningen och kapacitetsutvecklingen också beakta bredare behov av sjukvård, inte minst bland grupper som redan idag behöver särskilda vårdresurser, så

⁸¹ Olsson et al. (2021).

⁸² Information och struktur är här hämtat från Olsson et al. (2021) och Försvarsbeslutet om inte annat anges.

⁸³ Regeringens proposition 2024/2025:34, 136-139.

⁸⁴ I forskningen diskuteras detta ofta i termer av politiskt våld. Vi använder termen krigsvåld för att kunna skilja på våld mellan de stridande aktörerna, våld mot civila eller våld som ökar p.g.a. svagare rättsväsende samt utsatthet till följd av att samhällsfunktionerna sviktar (se Olsson 2009 och Olsson 2022).

⁸⁵ Bardall et al. (2019).

⁸⁶ En konkretisering kan med fördel ta avstamp i att Bardall et al. (2019) föreslår att politisk våld kan vara "könat" på tre olika sätt – form, motiv och effekt. Här använder vi det för att stärka analysen.

⁸⁷ Se Olsson et al. 2021 för en diskussion.

som gravida och nyfödda.⁸⁸

För att bedöma vilka behov som kan uppstå och potentiella skillnader mellan män och kvinnor behöver vi förstå motivet för olika former av våld i krig. En del våld är oberoende av kön, dvs. det riktas mot en individ som har en viss uppgift eller roll. En man eller en kvinna som är soldat vid fronten riskerar båda att dödas eller skadas. Ibland spelar dock könsnormer direk in. Exempelvis utsätts kvinnor som är politiker eller journalister, som försvarsberedningen noterar, ofta för våld just för att de är kvinnor som uppfattas bryta mot normer och ta plats inom en annars mansdominerad arena. Likaså kan civila män riskera att utsättas för krigsvåld i högre utsträckning än civila kvinnor då de associeras med militära mansideal och stereotyper. Homosexuella män eller transsexuella män och kvinnor som bryter förväntningar på könsroller i krig riskerar också att utsättas för allvarligt våld. Vi behöver därför förstå hur könsnormer spelar in, hur vi hanterar risker för kvinnor och män som deltar i säkerhetspolitiska debatter och i försvarsarbete och hur stöd bäst anpassas till deras respektive situation och utsatthet.⁸⁹ Här behöver vi också bättre beräkna effekten av den teknologiska utvecklingen som Nato betonar. AI och teknologiskt främjat onlinevåld och trakasserier, inklusive hur jämställdhet attackeras och främjande av destruktiva mansideal, utgör en snabbt ökande risk.

Våld mot civila och krigets samhällspåverkan kan också slå olika mot män och kvinnor. Det betyder att effekten av våldet kan slå proportionellt olika mot män och kvinnor. Ett exempel skulle kunna vara en hybridattack i form av ett cyberangrepp mot datasystemen i äldrevården. Det kan påverka kvinnor mest, eftersom de utgör majoriteten av både vårdare och brukare,⁹⁰ men det behöver inte innebära att det fanns en avsikt att slå mot kvinnor eller jämställdheten. Över tid kan dock en oproportionell påverkan på en grupp också ha påverkan på jämställdheten. KFS understryker här att vi måste förstå både det direkta våldets och krigets sekundäreffekter på ett samhälle och dess ekonomi över tid. Detta betyder att vi måste se kopplingen mellan hur vi sätter upp ett befolkningsskydd och vilka bredare effekter detta har för jämställdheten. Givet de olika ansvar och roller män och kvinnor har, och hur det påverkar var de kommer att befinna sig under krig, behöver vi konkret beakta fördelning av skyddsresurser mellan militära och civila sårbarheter, t.ex. vid långdistansbekämpning. Vi bör särskilt beakta hur förstörelse av civil infrastruktur (el, vatten, hälsovård) kan slå olika mot kvinnors och mäns ansvarsroller i hemmet och därmed stärka förståelsen mellan hemmaansvar och samhällseffekter. Därigenom kan vi bättre tillse att både män och kvinnor kan mobilisera och upprätthålla sina bidrag till att samhället fortsätter att fungera.⁹¹

Kriget eller dess effekter på omfördelningen av resurser kan också få samhällsfunktionaliteten att svikta på sätt som drabbar män och kvinnor olika. Ett jämställdhetsmedvetet befolkningssäkerhetsarbete måste därför beakta befintliga sårbarheter. Försvarsberedningens notering av våld mot kvinnor är ett sådant. Exempelvis kan det komma att öka om polisens resurser till ordinarie uppgifter minskar eller omprioriteras, kombinerat med att krig ökar risken för att faktorer som bidrar till våld i hemmet förstärks. Detta kan medföra såväl ökad risk som minskade möjligheter att få hjälp. Vidare kan effekten av begränsade medel till polis och rättsväsende resultera i straffrihet för sexuellt våld eller minskade möjligheter att hantera organiserad brottslighet. Det senare kan öka risken för unga män att drabbas av våld samt för unga kvinnor att hamna i sexuellt utnyttjande eller trafficking. Likaså understryker Natos policy

⁸⁸ Olsson (2022).

⁸⁹ Se t.ex. Håkansson (2021).

⁹⁰ Socialstyrelsen (n.b.).

⁹¹ Olsson et al. (2021).

om sexuell exploatering vikten av att förebygga utnyttjande av och våld mot kvinnor både vid Sveriges värdlandsstöd utomlands och vid mottagande av sådant stöd i Sverige.⁹² Vi kan också räkna med att en antagonist kan försöka uppnå symboliska effekter genom att slå mot civila. När Ryssland attackerar en BB-avdelning i Ukraina kan en del av syftet vara att försöka visa på en oförmåga att beskydda kvinnor.

Förslag IV: Konkretisering av säkerhet och befolkningsskydd

Kvinnors och mäns säkerhetsbehov beaktas explicit i utvecklandet av civilt och militärt försvar. Det måste inkludera hanteringen av ett brett spektrum av våld och utsatthet.

Det betyder att i försvarsbeslut, underlag och uppdrag konkretisera jämställdhetsaspekter inom:

- Utsatthet för krigsvåld
 - ❖ Trender i våldsutsatthet samt estimat av vårdbehov sammantaget
 - ❖ Kapacitet att hantera konfliktrelaterat sexuellt våld inom det militära och civila försvaret.
 - ❖ Beakta könsnormer och stereotyper i våld mot politiska aktörer
 - ❖ Förståelse av cyber- och teknikbefrämt våld och dess effekter på deltagande och försvarsvilja.
- Våld mot civila och anpassat befolkningsskydd
 - ❖ Förstörelse av civil infrastruktur (el, vatten, hälsovård)
 - ❖ Fördelning skyddsresurser mellan militära och civila sårbarheter
 - ❖ Förebyggande av risker vid värdlandsstöd
- Krigets samhällseffekter
 - ❖ Hantering av organiserad brottslighet i en krigssituation

4. Slutsats: Ökad prioritering och konkretisering för stärkt koordinering och effekt

Det finns lite som indikerar att den försämrade säkerhetssituationen som Sverige befinner sig i inte kommer att bestå över överskådlig tid.⁹³ En framtidsinriktad jämställdhetspolitik måste därför ta sin utgångspunkt i dessa krävande förutsättningar. Det innebär att politiken aktivt behöver stärka jämställdheten som ett grundläggande samhällsvärde och som en central del av totalförsvaret.

Denna brief har föreslagit att det kan uppnås genom att regeringen än tydligare driver jämställdhet som en prioritering och konkretiserar innebörden av jämställdhet inom totalförsvaret. Tydliga regeringsbeslut minskar risken för oavsiktlig nedprioritering och ökar möjligheten till positiva effekter på såväl jämställdheten som totalförsvarets funktionalitet. Detta eftersom tydliga beslut och uppföljningar stärker det viktiga arbete med jämställdhet som redan pågår bland många totalförsvaraktorer genom att det tydliggör ledarskapsansvaret samt stödjer en koordinerad organisations- och kapacitetsutveckling där totalförsvaret kan leverera mot tydligare målbilder.⁹⁴ Specifika grepp som kan tas för att uppnå detta innefattar:

- **Stärkt strategisk kommunikation för framtida propositioner:** Regeringen vidareutvecklar sin kommunikation om jämställdhet inom totalförsvaret och stärker därigenom profilen på området inför nästa försvarsbeslut. Nästa proposition tydliggör sedan målbilderna avseende KFS och jämställdhet för både det militära och civila försvaret.

⁹² Olsson et al. (2021), Olsson (2023) och Olsson (2022).

⁹³ Se Prop. 2024/25:34, Ds 2024:6 och Ds 2023:12 samt Rustad (2025).

⁹⁴ von Hlatky (2022).

- **Anvisningar till Försvarsberedningen tydliggör att jämställdhet ska lyftas.** Exempelvis skulle försvarsberedningen utifrån Anvisningar för det fortsatta arbete (per februari 2026) kunna ombes särskilt lyfta jämställdhetsfrågor inom t.ex. deluppdragen i) ”viktigare förändringar i den säkerhetspolitiska utvecklingen för Sverige”, ii) ”följa upp genomförandet av totalförsvarsbeslut 2024”, särskilt avseende att öka konkretiseringen i det civila försvaret, och iii) ”identifiera och lämna förslag om hur hinder för den militära krigsorganisationens tillväxt kan undanröjas”.⁹⁵
- **Försvarsberedningens framtida rapporter stärker förståelsen av jämställdhet.** Framtida rapporter kan öka förståelsen av hur jämställdhet ska ses och hanteras inom de olika delarna av det civila och militära försvarets utveckling över tid. Detta kan även förstärka en samsyn om jämställdhetens roll i totalförsvaret.⁹⁶
- **Empiriskt underbyggda underlag tas kontinuerligt fram.** Konkretiseringen i försvarsbeslut, beredningsrapporter och utredningar ska underbyggas med hjälp av analyser av könsuppdelad statistik och vara baserat på systematisk empirisk forskning om krigets effekter. Underlagen ska därtill beakta potentiell interaktion med andra centrala bakgrundsfaktorer så att beslut utformas efter det heterogena samhälle Sverige idag utgör.
- **Expert- och forskningsstödet stärks.** Stärkt rådgivnings- och forskningsstöd till regeringskansliet, försvarsdepartementet och försvarsberedningen om KFS och jämställdhet i totalförsvaret kan särskilt bidra under denna kritiska uppbyggnadsperiod. Det inkluderar stöd till utredningar av direkt vikt för både totalförsvaret och jämställdhet.
- **Regeringsuppdrag till totalförsvarsaktörer tydliggörs.** Uppdrag bör ha tydliga krav på att inkludera jämställdhet. Dessa underlag används både för att utveckla kapacitet och för att ytterligare koordinera och rikta insatser mot sårbarheter och eftersatta områden. Det senare inkluderar konfliktrelaterat sexuellt våld, ny teknik, så som AI, samt näringslivsaspekter.
- **Regeringens handlingsplan för KFS kan stärkas.** Det kan göras genom att t.ex. ge i) uppdrag till alla totalförsvarsaktörer under Regeringens handlingsplan att lämna in en konkret beskrivning av vad KFS betyder inom deras respektive ansvar inom totalförsvaret. Baserat på detta underlag ii) tas en koordinerad plan fram för att stärka KFS bland totalförsvarsaktörerna. Norge använder redan idag en version av denna modell där man skiljer på övergripande inriktning och en plan för operationalisering i verksamheten. Sverige kan ta detta ett steg vidare. iii) Nästa Regeringshandlingsplan har ett tydligare fokus på totalförsvarets utveckling och ansvaret läggs på de departement som har huvudansvaret inom totalförsvarsområdet.

Sverige kan härigenom vidare hjälpa till att samla och stärka nordiska och baltiska ansatser och främja tillämpningen av KFS inom Nato. Detta är centralt eftersom operationsområdena nu sträcker sig över regionen.

Lärdomar från kriget i Ukraina har understrukit att inflytande, deltagande, roller och våld påverkas av könsnormer och att kriget resulterat i olika former av effekter för män och kvinnor. Vi bör se jämställdhet som en av det svenska samhällets grundläggande resurser vilket också stärker den samlade totalförsvarsförmågan.

Ett framåtlutat och framtidsinriktat jämställdhetsarbete med högt i tak ger ett bättre och mer robust samhälle som kan möta olika former av framtida hot. Möjligheten att lägga en grund för att bibehålla och främja Sveriges jämställdhet vid allvarlig kris läggs nu.

⁹⁵ Regeringskansliet (2026), 1.

⁹⁶ Något som varit viktigt för Sveriges jämställdhetsutveckling historiskt, se Olsson (2025) om säkerhet.

Referenser

- Balázs Égert & Christine de la Maisonneuve (2024) The impact of the war on human capital and productivity in Ukraine, *Policy Studies*, 45:3-4, 282-292.
- Bardall, Gabrielle, Elin Bjarnegård & Jennifer M. Piscopo (2019) 'How is Political Violence Gendered? Disentangling Motives, Forms, and Impacts', *Political Studies*, 68(4), 916-935.
- Bjarnegård, Elin, Erik Melander, Gabrielle Bardall, Karen Brounéus, Erika Forsberg, Karin Johansson, Angela Muvumba Sellström och Louise Olsson (2015) 'Gender, peace and armed conflict', in *SIPRI Yearbook 2015: Armaments, Disarmament and International Security*. Stockholm: SIPRI.
- Bjarnesen, Mariam (2025) 'Beyond Coping? Young Military Women and Gendered Coping Strategies in the Swedish Armed Forces', *Gender Issues* 42(2): s. 24.
- Bäck, Hanna, Amanda Remsö, Emma Renström & Roxanna Sjöstedt (2025) 'From crisis to commitment: How empowerment and threat perceptions influence individuals' defence willingness', *European Journal of International Security*.
- Chang, Patty & Olsson, Louise (2023) *Women, peace and security in decisions on international peace and security: Trajectory and quality of integration in UN Security Council resolutions, 2015-2021. GPS Policy Brief 2*. Oslo: PRIO.
- Coomaraswamy, Radhika (2015). *The global study on the implementation of United Nations Security Council Resolution 1325*. UN Women.
- EEAS (n.d.) *Implementing the Women, Peace and Security agenda*. Onlinekälla (nedladdad 2 februari 2026).
- Försvarsberedningen (2023) *Kraftsamling – Försvarsberedningens rapport om inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret*. Ds 2023:12. Onlinekälla (nedladdad 13 January 2026).
- Försvarsberedningen (2024) *Stärkt försvarsförmåga*. Ds 2024:6. Onlinekälla (nedladdad 13 January 2026).
- Försvarsmakten (n.d.) 'Hemvärnet'. Onlinekälla (nedladdad 15 february 2026).
- Gizelis, Theodora-Ismene & Louise Olsson (red.) (2015) *Gender, Peace and Security: Implementing UN Resolution 1325*. Milton Park and New York: Routledge.
- Håkansson, Sandra (2021) 'Do Women Pay a Higher Price for Power? Gender Bias in Political Violence in Sweden', *The Journal of Politics*, 83(2), 515-531.
- Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet (2025) *Försvarspolitikens konsekvenser för jämställdhet i Sverige*. Onlinekälla (nedladdad 31 januari 2026).
- MSB (2024) *Om krisen eller kriget kommer*. Stockholm: MSB.
- Nato (2019) *The NATO Policy on Preventing and Responding to Sexual Exploitation and Abuse*. Onlinekälla nedladdad 3 februari 2026).
- Nato (2021) *Policy on Preventing and Responding to Conflict-Related Sexual Violence*. Onlinekälla (nedladdad 3 februari 2026).
- Nato (2024a) *NATO Policy on Women, Peace and Security*. Onlinekälla (nedladdad 3 februari 2026).
- Nato (2024b) 'Deep Dive Recap: The High North and the Gender Perspective', *NATO News*. Onlinekälla (nedladdad 3 februari 2026).
- Nordås, Ragnhild, Louise Olsson, Gudrun Østby & Torunn L. Tryggestad (2022) 'Women Engage in Resistance and Should Be in the Peace Talks: New Survey Evidence', *PRIO Blog*, 29 April.
- Olsson, Louise (1999) *Gendering UN Peacekeeping: Mainstreaming a Gender Perspective in Multidimensional Peacekeeping*. Report no. 53. Uppsala: Department of Peace and Research.
- Olsson, Louise (2009) *Gender Equality and United Nations Peace Operations in Timor-Leste*. Leiden: Brill.
- Olsson, Louise (2022) 'Peacekeeping operations and women's security', in *Handbook on Peacekeeping and International Relations*.

Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd.

Olsson, Louise (2023) 'Gender and political violence in peace and conflict research', i Bjarnegård, E. & Zetterberg, P. (red) *Gender and Political Violence*. Temple University Press.

Olsson, Louise (2025) 'Sverige, resolution 1325 och forskningssamverkan i en försämrad säkerhetssituation i Norden', *Internasjonal Politikk*, 83(3), 423–435.

Olsson, Louise & Birthe Einen (2024) *The Nordics in NATO: Women, Peace and Security and Regional Defense*. GPS Policy Brief 3. Oslo: PRIO.

Olsson, Louise & Theodora-Ismene Gizelis (2019) 'The Production of the 2015 Global Study', in Davis, S. & True, J. (eds) *Oxford University Press Handbook on Women, Peace and Security*. Oxford: Oxford University Press, 122–134.

Olsson, Louise & Chiara Ruffa (2023) Tensions in Retention during Military Transformation: Lessons from Re-establishing a Total Defence in Sweden. Joakim Berndtsson, Irina Goldberg, and Stéfanie von Hlatky [red.] *Total Defence Forces in the Twenty-First Century*. Montreal: McGill-Queen's University Press

Olsson, Louise, Erika Toivonen, Camilla Lönngren, and Gustav Friis (2021) *Toward an enhanced analysis of the human terrain in Sweden*. Uppsala: Uppsala University.

Regeringskansliet (n.d.) *Mål för jämställdhet*. Updated 6 October 2025. Onlinekälla (nedladdad 22 December 2025).

Regeringskansliet (2026) *Anvisningar för Försvarsberedningens (Fö 1992:B) fortsatta arbete. Protokoll. 2026-02-04. Fö2026/00214*. Stockholm: Försvarsdepartementet.

Regeringen (2024a) *Totalförsvaret 2023–2030. Regeringens proposition 2024/25:34*. Onlinekälla (nedladdad 13 januari 2026).

Regeringen (2024b) *Sveriges nationella handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet 2024–2028*. Onlinekälla (nedladdad 22 december 2025).

Regeringen (2025) *Gemensamma förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret 2025–2030. Fö2024/02054*. Onlinekälla (nedladdad 13

januari 2025).

Rustad, Siri.A. (2025) *Conflict Trends: A Global Overview, 1946–2024*. PRIO Paper. Oslo: PRIO.

Röda korset (n.b.) *Vår roll inom krisberedskap*. Onlinekälla (nedladdad 18 februari 2026).

SCB (2025) *Från klassrum till karriär – kvinnor och män fast i gamla mönster*. Onlinekälla (nedladdad 8 februari 2026).

SCB (2026) *Snabba fakta: Yrken i Sverige*. Onlinekälla (nedladdad 31 januari 2026).

SCB (n.d.) Statistikdatabasen. Onlinekälla (nedladdad 1 februari 2026).

Skolverket (n.d.) *Förskolans och skolans roll i Sveriges totalförsvaret*. Updated 26 January 2026. Onlinekälla (nedladdad 9 februari 2026).

SKR (2023) *Personalen i välfärden*. Onlinekälla (nedladdad 31 januari 2026).

Socialstyrelsen (n.d.) *Statistik om socialtjänstinsatser till äldre*. Updated April 2025. Onlinekälla (nedladdad 1 februari 2026).

Svenska Lottakåren (n.d.) *100 år i samhällets tjänst*. Onlinekälla (nedladdad 15 februari 2026).

Svenskt Näringsliv (2024) *Indikatorer över kvinnors företagande 2024*. Stockholm: Svenskt Näringsliv.

The Nobel Foundation (n.b.) *Bertha von Suttner. Biographical*. Onlinekälla (nedladdad 15 februari 2026).

United Nations (1995) *The United Nations and the Advancement of Women, 1945–1995*. New York: UN.

Uppsala Conflict Data Program (2026). Onlinekälla (nedladdad 1 februari 2026).

von Hlatky, Stéfanie (2022) 'Introduction: The Role of Gender in NATO Military Operations', in *Deploying Feminism: The Role of Gender in NATO Military Operations*. New York: Oxford Academic.

Widmalm, Sten & Thomas Persson (2025) *Medborgarundersökning 2025*. Uppsala: Uppsala universitet.